

Nr 336.

Av herr **Wahlund m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till folkskoleseminarierna m. m.*

I propositionen nr 242 har Kungl. Maj:t begärt anslag till folkskoleseminarierna m. m. för budgetåret 1946/47 samt i samband därmed föreslagit viss utvidgning av seminarieorganisationen. Anledningen härtill är den brist på folkskollärare, som under senare år gjort sig märkbar. Denna brist har särskilt framträtt, då det gällt att återbesätta lärarplatser vid de lägre skolformerna.

Frågan har utretts av särskilt tillkallade sakkunniga, de s. k. 1945 års seminariesakkunniga. Vid de av de sakkunniga företagna statistiska undersökningarna har det visat sig, att icke mindre än omkring en tredjedel av de tjänster vid B 2- och B 3-skolor, vilka ledigförklarats under åren 1940—44, har frekvensen av sökande varit så låg, att man icke kunnat fylla de tre förslagsrummen. Vid B 1-skolorna har samma förhållande framträtt i omkring en fjärdedel av samtliga fall. I ett ganska stort antal fall har ingen sökande anmält sig. Vid B 2-skolorna var detta förhållandet vid 47 av 493 ledigförklarade tjänster och vid B 1-skolorna vid 25 av 442 lediga tjänster.

Som chefen för ecklesiastikdepartementet framhåller, mana dessa fakta till allvarlig eftertanke. Situationen är sådan, att undervisningen i åtskilliga av våra folk- och småskolor mer eller mindre kontinuerligt handhaves av lärarkrafter, som icke fylla de uppställda kompetensfordringarna. Någon förbättring av detta läge i framtiden kan inte väntas, om icke särskilda åtgärder vidtagas.

De sakkunniga ha diskuterat olika metoder för att underlätta lärarekryteringen vid mera avlägset liggande skolor eller vid de lägre skolformerna överhuvud taget, men endast föreslagit avskaffande av den s. k. karenstiden vid ifrågavarande skolformer. Övriga åtgärder, som ha varit föremål för diskussion, ha varit: förbättring av tjänstebostäderna, dubbel tjänstårsberäkning, möjlighet till förflyttning och större hänsyn till tjänstgöringstiden vid värderingen av meriter samt särskilt lönetillägg. Beträffande den sistnämnda åtgärden har en av de sakkunniga i en reservation förordat ett lönetillägg av 500 kr. åt lärare vid de skolformer det här är fråga om.

Chefen för ecklesiastikdepartementet har i ifrågavarande proposition anslutit sig till förslaget om karenstidens upphävande men föreslår, att detta endast

skall ske temporärt. Beträffande tjänstebostäder meddelar han, att proposition senare skall föreläggas riksdagen med bland annat förslag om beviljande av statsbidrag åt skoldistriktet för uppförande av dylika bostäder. Övriga av de sakkunniga diskussionsledes framförda förslag äro av löneteknisk natur och komma att upptagas till behandling av chefen för finansdepartementet enligt vad som upplyses i propositionen.

Vi anse det nödvändigt, att effektiva åtgärder omedelbart vidtagas för att tillgodose behovet av kompetenta lärare vid de lägre skolformerna. Under nu rådande förhållanden blir landsbygdsungdomens undervisning och fostran eftersatt. Det måste anses vara av utomordentlig vikt, att landsbygdsdistriktet respektive de lägre skolformerna tillförsäkras goda lärare. Kvaliteten på lärarens undervisning kan ofta ha större betydelse för resultatet inom skolarbetet än skolformen. På landsbygden blir skolan på ett helt annat sätt än i tätbygden ett kulturcentrum för orten. Detta understryker ytterligare betydelsen av att landsbygden ej, som ofta sker, får de lärare, som ej kunnat bestå i tävlan om befattningarna i städer och tätorter.

Det gäller här en fråga av hög angelägenhetsgrad. Varken tekniska svårigheter eller kostnadssummor på årliga miljonbelopp få verka avskräckande, då man vill tillförsäkra ifrågavarande skolor goda lärarkrafter.

Vi anse, att de av chefen för ecklesiastikdepartementet förordade åtgärderna böra genomföras, men vi anse icke dessa vara tillfyllest. De böra kompletteras med den av reservanten inom de seminariesakkunniga föreslagna åtgärden att bevilja lärare vid de lägre skolformerna ett särskilt lönetillägg. Seminariesakkunniga anse, att frågan om dylika särskilda lönetillskott för de lägre skolformerna bör anstå, »till dess att erfarenhet vunnits, huruvida övriga av de sakkunniga föreslagna åtgärder äro tillräckliga eller ej». Chefen för ecklesiastikdepartementet har anslutit sig till denna uppfattning. Enligt vår mening bör det emellertid ligga i öppen dag, att svårigheterna vid rekryteringen av lärarbefattningarna vid de lägre skolformerna äro så stora (ett förhållande som tydligt bestyrkes av den i seminariesakkunnigas betänkande redovisade statistiken), att ingen tvekan borde råda om otillräckligheten i de i övrigt förutsatta åtgärderna: karenstidens slopande, förbättrade lärarbostäder och dubbel tjänstårsberäkning. Vi hysa den uppfattningen, att frågan om ett särskilt lönetillägg utgör en mycket väsentlig del i föreliggande problem. Att lärarna icke gärna söka platser vid de lägre skolformerna beror icke endast av att dessa skolor ligga avlägset — vilket de för övrigt ingalunda alltid göra — eller på den lägre skolformen i och för sig, utan också och kanske främst därpå, att lönerna på grund av dyrortsgrupperingen äro låga för dessa lärare. Det synes oss därför starkt motiverat att genom ett särskilt lönetillägg bereda lärarna vid dessa skolformer en ekonomisk förbättring. Detta skulle helt säkert i väsentlig grad underlätta nyrekryteringen till ifrågavarande skolor. Ett sådant tillägg skulle vara desto mera berättigat, som de regionala levnadskostnadsskillnaderna numera starkt utjämnats.

Med anledning av vad som anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte för årets höstriksdag lägga fram förslag om ett särskilt lönetillägg på 500 kronor per år att utgå till folkskollärare och småskollärare, vilka äro anställda vid skolor av B 2- eller B 3-form samt vid mindre folkskolor och vissa b-skolor.

Stockholm den 7 maj 1946.

S. G. W. Wahlund.

B. A. Nilsson.

Arvid De Geer.